

ד"ר מ. יזהר

ארה"ב והמזרח התיכון:

תקופת המשא ומתן
(יוני 1967 ואילך)

מאמר זה הוא פרק מתוך מחקר הדן ביחסי ארה"ב והמזרח התיכון. המחבר, ד"ר מכאל יזהר מאוניברסיטת חיפה סיפר לנו כי הונע לבצוע המחקר בשל מיעוט החומר העדכני בנושא חשוב זה. בחוברת קרובה נביא פרק נוסף מהעבודה העומדת להופיע בהוצאת "עם הספר".

משבר מאי-יוני 1967 הפתיע את ארה"ב. האמריקנים לא היו ערוכים לקראתו לא מבחינה נפשית, לא מבחינה מדינית ולא מבחינה צבאית. אף-על-פי-כן מוטלים היו על כפות-המאזניים דברים מכריעים הרבה יותר מאשר בויאט-נאם. אף שב-ויאט-נאם היתה ארה"ב מעורבת במלחמה בכוח שעלה על חצי מיליון חייל, הרי בזירת הקרבות לא היתה נוכחות של מעצמת-על שניה. לא כן במזרח התיכון, שהיה איזור הסכסוך הפעיל היחיד בעולם בו ניצבו שתי מעצמות-העל חמושות זו מול זו. האפשרות של עימות בין מעצמות-העל היתה גדולה במזרח התיכון לאין-ערוך יותר מאשר בדרום-מזרח אסיה. כן גם היתה ישראל חשובה בתודעה הלאומית האמריקנית, הרבה יותר מאשר דרום ויאט-נאם.¹

בשלבי הראשונים היה המשבר בעל אופי מקומי מוגבל, אך משעה שהודיע נאצר על סגירת מצרי-טיראן החל המשבר ללבוש גם מימד של משבר בינלאומי, ומבחינה מסוימת אף של התגרות גלויה באמריקנים. שליט זוטרי של מדינה קטנה הרשה לעצמו, אולי בעידודם של הסובייטים, לקרוא תגר על הבטחות אמריקניות מפורשות, שניתנו ב-1957 בדבר חופש השיט במצרי-טיראן, ובמידה מסוימת העמיד במבחן את אמינותה של מעצמת-על. לדעתו, לא העריכו בישראל — אולי בגלל הסרבול בטיפול של ארה"ב במשבר — היבט זה של פגיעה אפשרית באמינות האמריקנים.

ככל שהמשבר במזרח התיכון הלך והתעצם, נמצא שהמסגרות השונות בוויינג-טון המטפלות במשברים בינלאומיים אינן ערוכות כל צרכן לנושא שעלה במפתיע. כרגיל בבירוקרטיה האמריקנית העצומה והמסורבלת המטפלת במשברים מסוג זה, היו גישות שונות.² בדרגים הגבוהים של מחלקת-המדינה רצו לסיים את המשבר בדרכי-שלום, אך ללא ניצחון מדיני לנאצר העלול להעלות את קרנו ולהביא

תנופה חדשה לפעילותו בנוסח השנים 1957—1958. הדרג הנמוך יותר של העריכאים המקצועיים, וכן נציגי ארה"ב במדינות הערביות, התייחסו בפסימיות לאפשרות של פתרון כזה והתבוננו בחרדה ובאפס מעשה — כמקבלי-דין כמעט — בהתפתחותו של משבר, שלדעתם עלול היה לאיים על האינטרסים האמריקניים בכל האזור כולו.³

הדרגים הגבוהים של מחלקת-ההגנה היו מרוכזים כל-כך במלחמת ויאט-נאם ולא ראו אפשרות מתקבלת על הדעת להתערב בות אמריקנית ישירה במזרח התיכון, אך גם לא האמינו בפעילות המדינית של מחלקת המדינה.⁴ קוונט, שבמסגרת מחקריו מטעם, "תאגיד ראנד" היתה לו גישה לחומר מסווג, מגלה כי לראש שירות הביון הישראלי, שיצא בשליחות סודית לארה"ב וניהל שיחות עם אנשי ה"פנטגון", נמסר כי אין הם מאמינים באפשרות של הפעלת כוח ימי משולב לפתיחת המצרים ברוח דיבוריהם של המדינאים.⁵ כנראה גם רמזו לו — או שכך הסיק מדבריהם — שארה"ב לא תעמוד לשטן לישראל, אם תנקוט דרך עצמאית לפריצת ההסגר ולפתיחת המצרים.

הנשיא וחבר יועציו לביטחון לאומי נקטו עמדה אוהדת לישראל יותר מאשר מחלקת המדינה וההגנה.⁶ הנשיא ג'ונסון היה אחד הנשיאים האמריקנים הידידותיים ביותר לישראל, ואהדה זו נבעה הן מן היחס החיובי שגילה להישגי ישראל ולעוצמתה הצבאית והן מן הידידות והכבוד

שרחש ליהודי ארה"ב. אף שבא ממדינות הדרום של ארה"ב, היה ג'ונסון מקורב עוד בתקופה מוקדמת בחייו הפוליטיים — בצורה אינטימית ביותר ליהודים. כאיש צעיר בא לוויינגטון של שנות ה-30 בימי הממשל הראשון של הנשיא פרנקלין רוזוולט. בוויינגטון של ה"ניו-דיל" הכיר ג'ונסון הצעיר לראשונה מקרוב את האינטלקטואלים היהודים הגלגלים, שהתרכזו סביב תכניותיו השונות של הנשיא לתיקונים חברתיים וכלכליים. הפוליטיקאי הדרומי מטקסס הוקסם והתפעל מכושר חשיבתם ועבודתם של יהודים אלה, ומאז עמד בקשרים עמוקים עם יהודים משך תקופה של יותר משלושים שנה, הן על רקע אישי והן מכוח תפקידיו הבכירים במפלגה הדמוקרטית, שליהודים היה בה חלק חשוב. בעלותו לכס הנשיאות היה ריכוז גדול של יהודים גם בממשל שלו. חלקם נשארו כ"ירוש" מממשל קנדי, אשר שאב את בכירי יועציו מבין האקדמאים, וחלקם התווספו בתקופתו אגב הריפורמות השונות שהנהיג בענייני פנים. ג'ונסון, שפעלו כנשיא קשור כל-כך בהחלפת המלחמה בויאט-נאם, גם הצליח כידוע יותר מכל נשיא אמריקני אחר — לרבות פרנקלין רוזוולט — להעביר בבתי-הקונגרס תחיקה הקשורה בתיקונים פנימיים, חברתיים וכלכליים.⁷

כאשר התגלגל ובא משבר מאי-יוני 1967 למזרח התיכון, היו רבים מיועציו האישיים של הנשיא ג'ונסון, הן בתחום מדיניות-הפנים והן בתחום הביטחון הלאומי, אוהדי ישראל. היה זה שינוי גדול ובוולט לעומת מערכת-סיני (אוקטובר 1956), כשלא היתה לישראל גישה ל"בית הלבן" והאווירה בו לא היתה אוהדת לה. דעת הקהל בארה"ב נטתה בשעת המשבר אף היא במידה מכרעת לצדה של ישראל, והנשיא היה צריך להתחשב גם בזאת.⁸ הקו האמריקני התגבש, כנראה, בעקבות פגישתו של שר-החוץ הישראלי אבא אבן עם הנשיא ג'ונסון וחבר יועציו הבכירים ביום 26.5.67. אבן הביא לפניו את הלכיה-המחשבה של ממשלת ישראל וג'ונסון קיבל את הרושם שמנוי-וגמור עם ישראל לפעול בצורה עצמאית אם לא תממש ארה"ב בהקדם האפשרי את הבטחותיה משנת 1957.⁹ במובן-מה רווח בכך לנשיא, אף כי לא אמר זאת לאבן: אם תפעל ישראל לבדה הרי ישוב המשבר לצביונו הנכון, לאמור משבר מצרי—

מות הן בין היריבים המקומיים, וזאת כדי למנוע סיכון של עימות אפשרי וכדי להקל על המדינות הערביות מול ה„סטא-טוס קוו“ שהתהווה באיזור.¹⁸

המצב, שנוצר אחרי המלחמה, הניח למעשה את דעתם של כל הצדדים השותפים למאבק בזירת המזרח התיכון, להוציא את המדינות הערביות. ישראל, שנחלה ניצחון צבאי מוחץ, ודאי השיגה דא-פקטו גבולות בטוחים ביותר. תוצאות המלחמה סילקו, למעשה, את האיום הצבאי המתמיד שהיה נשקף לישראל והפכו לכוח מכריע במשקלו במזרח התיכון כולו.

חרף המפלה המוחצת שנחלו ידידיהם, לא נראו תוצאות המלחמה לסובייטים גרועות ביותר. המלחמה הסתיימה בלי עימות עם ארה"ב, ישראל לא כבשה את דמשק או את קהיר (דבר שהיה מעמיד במבחן רציי-ני את האמינות הסובייטית), מעל לכל — בהקשר המזרח-תיכוני שוב תלויות עתה המדינות הערביות בנשק הסובייטי. על רקע תלות זו הרחיבה ברית-המועצות והעמיקה במידה ידועה את חדירתה לאיזור.¹⁹

לאמריקנים המצב שהתהווה אחרי המלחמה הוא הטוב ביותר שבגדר האפשר במזרח התיכון. המלחמה הסתיימה בלי עימות עם ברית-המועצות. הנפט המזרח-תיכוני מוסיף לזרום למערב וליפאן וחברות-הנפט האמריקניות לא הולאמו. ידידתה של ארה"ב, ישראל, נחלה ניצחון מזהיר והתבססה על אם הדרכים האסטרטגיות של האיזור. הניצחון הישראלי המהיר שבה בשעת המעשה את דמיון הכל בארה"ב ואיזון — ולו לשעה קלה — את רגשי הכשל, האכזבה וההשפלה, שהנחילה לאמריקנים מלחמת-ויאט-נאם העקרה והממושכה.²⁰

אך קשות ביותר היו המלחמה ותוצאותיה

על הדברים הבאים, המנויים בזה לפי סדר חשיבותם:

1. מניעת עימות צבאי עם ברית-המועצות על המזרח התיכון. כדי להבטיח אינטרס עליון זה, יש לקיים משא-ומתן מתמיד הן בין מעצמות-העל והן בין הצדדים המקומיים היריבים. זוהי ראשיתו של „עידן המשא-ומתן“, שנולד על רקע משבר קובה ואשר בא עתה להחליף את „עידן העימות“ של המלחמה הקרה.¹⁴

2. מניעת נפילתו של האיזור כולו כמקשה אחת תחת הגמוניה של מעצמה יריבה לארה"ב, וזאת בניגוד למדיניות האמריקנית של שנות ה-50, שבעיקרה ביקשה למנוע אף את נפילתן של מדינות בודדות תחת ההגמוניה של „הקומוניזם הבינלאומי“. שלא כבימי איזנהאור-דאלס, שוב אין ארה"ב נחרדת מכל שינוי שלטון במדינה מזרח-תיכונית, אף שיש לה עדיין אינטרס עליון במאוזים הן בצד הערבי והן בצד הישראלי, נוסף על מאחזיה בנדבך הצפוני.¹⁵

3. שמירה על עצם קיומה ובטחונה של ישראל — ללא הגדרה מדויקת של גבולותיה — וזאת על-ידי הספקת נשק מתוחכם ועזרה כלכלית ומדינית. מובן שישראל חזקה מרחיקה את הסיכון של התערבות אמריקנית להגנה על עצם קיומה בשעת-משבר על-יונה, התערבות הטומנת בחובה אפשרות של עימות עם ברית-המועצות.¹⁶

4. המשך זרימתו של הנפט המזרח-תיכוני לשוקי המערב ויפאן.¹⁷ המדיניות, שנקטה ארה"ב מאז תום המלחמה כדי להגן על האינטרסים הללו, מבוססת על משא-ומתן — הן בין המעצ-

ישראל ולא משבר שארה"ב מעורבת בו במישרין. אף שארה"ב נזהרה מאוד בסוגיה זו, כדי שלא יחשדו בה כשותפה ל„קנוניה“ עם ישראל נוסח „קשר-סואץ“ (הצרפתי-בריטי-ישראלי) בשנת 1956, הרי מבחינתה היתה פעולה ישרא-לית עצמאית בגדר הרע במיעוטו.¹⁰ מתוך הערכות שמסרו שירותי-המודיעין האמריקניים לנשיא הסתבר כי לישראל יתרון צבאי מכריע וכי במקרה מלחמה יהא נצחונה ודאי ומהיר.¹¹ מאז אותה פגישה עם שר-החוץ אבן יעצו האמרי-קנים לישראל פעמים רבות, ולעתים בצורה חריפה למדי, שלא לפתוח מיד בפעולות צבאיות, אך ישראל לא נדרשה בצורה חד-משמעית שלא לפתוח במהלכים צבאיים עצמאיים.¹² בלי להיכנס למשמעויות פוליטיות פנים-ישראליות של השליחות בה יצא ראש שירות-הביון הישראלי לווינגטון אחרי פגישת ג'ונ-סון-אבן, הרי בעצם ברוח זאת נרמזו לו — או נאמרו לו — ב„פנטגון“ הדברים שצוינו לעיל.

ברגעים הראשונים של המלחמה הופעל לראשונה הקו ה„חם“ המקשר את ראשיהן של שתי מעצמות-העל. ושתייהן הודרנו — בבחילות כמעט — לאותן זו לזו שאין הן מתערבות במלחמה.¹³ גם אם לא היה חשש רציני שאמנם תתערבנה, מכל-מקום בהילותן מעידה שלא רצו להניח אף צל של ספק בדבר. אינטרס עליון זה של שתי מעצמות-העל, שלא לבוא לידי עימות ביניהן, התגבש לאחר משבר קובה (1962), הועמד לראשונה במבחן אופרטי-בי במלחמת-יוני (1967) והסכם כתוב עליו הושג, ככל הידוע, בוועידת-הפסגה בין ניקסון לברונויב במוסקבה (1972).

אחר מלחמת-יוני נוסחו האינטרסים האמריקניים במזרח התיכון מחדש והועמדו

למדינות הערביות: צבאותיהן הובסו, חלק משטחן נכבש, הפילוג בתוכן וביניהן הע-מיק, והסיכוי להכריע את ישראל נמוג כליל, ככל הנראה לעין. לכך התלוו בעיות כלכליות חמורות במצרים ובירדן וכן גל פליטים חדש. חרף התבוסה לא יכלו המדינות הערביות בתקופה הקצרה שלא-חר מלחמת-יוני לקבל את הלגיטימיות של קוי הפסקת-האש, כמו שלא יכלו ל-קבל בזמנו את הלגיטימיות של קוי שביתת-הנשק של מלחמת-1948.²¹

מנקודת-ראות של שתי מעצמות-העל נוצרה במדינות הערביות — וביחוד ב-מצרים — סכנה שהקפאתם של קוי הפס-קת-האש תעמיד את השליטים הערבים במצב מביך ותקעקע את שלטונם, ודבר זה ידחפן למלחמה העלולה לסבך גם את המעצמות.²² על רקע זה התפתח משא-ומתן בין שתי מעצמות-העל — אם בוועידת-הפסגה בגלסבורו (1967) וב-מוסקבה (1972) ואם במסגרת האו"מ — במגמה להביא לידי הסדר בין הצדדים היריבים, או לפחות לקבוע מסגרות של משא-ומתן להסדר.²³

בכיוון זה פעלה ביחוד ארה"ב, שגיבשה שני עקרונות ראשיים להסדר: שלום שיושג בדרך משא-ומתן בין הצדדים היריבים, ונסיגה ישראלית מכל השטחים הכבושים, להוציא תיקונים קלים שעליהם יוסכם במשא-ומתן. שני עקרונות אלה כלולים בכל תכנית אמריקנית מאז תום המלחמה — מחמש הנקודות של הנשיא ג'ונסון ועד לתכנית רוג'רס.²⁴ מובן, כדי להוכיח איוון בין הצדדים, וכדי להציג את הצד החיובי שבתכניות אלו, מדגישים בפני הערבים יותר את עקרון הנסיגה ובפני ישראל את עקרון השלום במשא-ומתן בין הצדדים.

הבדלי גוון ונוסח בין מדינאים אמריקנים שונים מתבטאים לפעמים בהדגשה יתירה של אחד משני העקרונות הללו. אף שעקרון הנסיגה הוא לכאורה יסוד-מוסד בכל התכניות האמריקניות להסדר שלאחר המלחמה, דומה כי אין ארה"ב מתכוונת לנסיגה ישראלית בעלת-משמ-עות דווקא, אם בכלל. נוסחה זו של נסי-גה שלמה ושלום שיושג במשא-ומתן, אשר קשה לראות כיצד תוכל להתקבל על דעת ישראל והמדינות הערביות כא-חת, באה יותר לשרת את האינטרסים האמריקניים שמנינו מאשר להביא לנסיגה ישראלית ממשית. נוסחה זו מרחיקה את

ה, סטאטוס קוו" המתהווה באיזור. כל-אימת שמד-הלהט המלחמתי בעולם הער-בי עולה, נולדת תכנית חדשה המעידה שוב על „תנועה" שוקקת על-פני השטח. התמיכה הכלכלית והצבאית המאסיבית של ארה"ב לישראל מאזנת בצד הישראלי את הביקורת החריפה, שמעוררים מדי-פעם האזכורים על הנסיגה.

האין המנהיגות הישראלית ערה ל„תרגי-לים" אלה, או „מתואמת" עם ארה"ב? לדעתי התשובה שלילית בהחלט. לא פעם נזעקה ישראל נגד התכניות האמריקניות להסדר שלאחר המלחמה — ביחוד נגד תכנית-רוג'רס — וזעקתה היתה גדולה וכנה. הצלחתה של מדיניות ארה"ב מות-נית במידה רבה גם בכך, שהיא מעוררת מחאה חריפה וכנה מן הצד הישראלי. מידת הצלחתה בצד הערבי תלויה, לפע-מים, במידת הכנות של הצעקה הישרא-לית כנגדה, וזו באה מפני שבשביל יש-ראל אין הדבר בבחינת תרגיל דיפלומטי. טבעי ביותר, שעל רקע התכניות המוצ-הרות של ארה"ב ועל רקע מדיניותה בעבר מתעוררים ספקות בלב המנהיגות הישראלית — והאמריקנים עושים כמיטב יכולתם כדי לעורר ספקות אלה — שב-סופו של דבר אכן תאלץ ארה"ב את ישראל לסגת. הואיל ובנפשה של ישראל הדבר, הרי זעקתה היא כנה.

לאמריקנים נראה, שתכניותיהם להסדר במזרח התיכון, בד-בבד עם שקידה על חימושה של ישראל ושמירה על עליונותה הצבאית באיזור, משרתות את האינטרסים שלהם, בצורה הטובה ביותר:

1. סכנת העימות עם ברית-המועצות על האיזור פוחתת והולכת (השוה אינ-טרס ראשון לעיל).
2. קשה להעלות כיום על הדעת שהאי-זור כולו יפול תחת הגמוניה של מעצמה עוינת לארה"ב, במצב בו

סכנת המלחמה המיידית, מאפשרת מגע הן עם המדינות הערביות והן עם ישראל, ומחזקת את המשטרים הערביים הפרו-אמריקניים.

עקרון הנסיגה השלמה הכלול בתכניות האמריקניות מניח לארה"ב כושר-תמרון רב במישור הבינערכי, מחליש את המש-טרים הפרו-סובייטיים, מחזק את המשט-רים הפרו-מערביים ומצנן את הלהט המלחמתי. כך, למשל, התפוצצו על רקע התכניות האמריקניות שתי ועידות-פסגה ערביות, שהתכנסו כדי לגבש עמדה ער-בית מלחמתית אחידה. התכנית הנקראת על שם מזכיר-המדינה ויליאם פ. רוג'רס הוכרזה ערב ועידת-הפסגה הערבית בר-באט (דצמבר 1969), וזו הקרויה תכנית-רוג'רס ב' הוכרזה ערב ועידת-הפסגה הערבית בטריפולי (יוני 1970).²⁵ ידידי ארה"ב בעולם הערבי — סעודיה, מארוקו, תוניסיה, ירדן, לבנון, כוויית וכו' — טענו בוועידות-הפסגה באוני המדינות הערביות ה„מהפכניות", שהנה האמריקנים מדברים בפירוש על נסיגה ישראלית שלמה מן השטחים. הן התריעו בפני המדינות הער-ביות הפרו-סובייטיות, שרק ארה"ב מסו-גלת להביא לנסיגה ישראלית שכזאת; וועידות-הפסגה, שנפתחו בקול-ענות-גבורה, התפוצצו איפוא על רקע המהלכים האמריקניים. יש לזכור גם שהפסקת-האש המחודשת בתעלה, שהוסדרה ביוזמת ארה"ב בעקבות מלחמת-התשה, עודה מחזיקה מעמד, ודבר זה לכשעצמו הוא הישג משכנע ביותר.

עיקרה של הטקטיקה האמריקנית הוא, איפוא, לא להביא לנסיגה ישראלית דווקא, אלא להראות שקיימת „תנועה" מתמדת על-פני השטח ויש משא-ומתן דיפלומטי על נסיגה ישראלית. כך ניתן לשליטים הערבים להרויח זמן ופוחת מעליהם הלחץ לצאת למלחמה נגד

Johnson, *op. cit.*, pp. 287, 298, 303. 14.
President Nixon's Foreign Policy Report to Congress, February 18, 1970; 13.
השווה זאת לתפיסה האמריקנית בשנות ה-50.
House Hearings on H. J. Res. 117, p. 18.
15. Johnson, *op. cit.*, p. 288. כן ראה דברי הנשיא ניקסון בדו"ח הנ"ל לקונגרס והשווה זאת לתפיסה האמריקנית בשנות ה-50.
Senate Hearings on S. J. Res. 19, pp. 30—41.
16. Quandt, *op. cit.*, p. 54; cp. John C. Campbell, "The Arab-Israeli Conflict: An American Policy." *Foreign Affairs*, Vol. 49 (1970), pp. 51—69.
17. Quandt, *op. cit.*, p. 53; 18. תפיסה האמריקנית בשנות ה-50.
Senate Hearings on S. J. Res. 19, pp. 31—32, 766.
18. Department of State Bulletin, Vol. 57, 1967, pp. 37—38; 19. כן ראה דו"חות הנשיא ניקסון לקונגרס בשנים 1971, 1972.
19. השוה למאמרו של גיימס רסטון ב-*The New York Times*, 9.7.1967.
20. *Idem*; cp. Johnson, *op. cit.*, p. 300.
21. השוה לדברי המלך חוסיין במסיבת עיתונאים בווינגטון ביום 10.4.1969.
New York Times, 11.4.1969.
22. Cp. Campbell, *op. cit.*, p. 82.
23. השוה עדותו של עוזר-מוכיר-המדינה לענייני המזרח-התיכון ודרום-אסיה ג'וזף סיסקי לפני ועדת-החוץ של בית הנבחרים האמריקני מיום 20.3.1972.
Statement Before House Foreign Affairs Committee by Joseph J. Sisco, Assistant Secretary of State for Near Eastern and South Asian Affairs, March 20, 1970 (U.S. Information Service, American Foreign Policy Series No. III, 1972), pp. 1—6.
24. Cp. Department of State Bulletin, Vol. 59 (1968), pp. 347—349.
25. עקרונותיה של תכנית-רוג'רס הועלו על-ידי מוכיר-המדינה בהרצאה בווינגטון ביום 9.12.1969.
Middle East Information Series, No. 17 (February, 1972), p. 10.
עקרונותיה של זו, הקרויה תכנית-רוג'רס ב', הועלו במכתב מיום 19.6.1970 מאת מוכיר-המדינה אל שר-החוץ המצרי מחמוד ריאד.
26. Cp. J. C. Hurewitz, *Changing Military Perspectives in the Middle East* (The Rand Corporation, Memorandum No. RM—6355—FF, September, 1970).

גדים מאשר בעבר. דבר זה התאפשר על-ידי מיתון נוסף של ניהודים בין הגורמים שהביאו מלכתחילה את כניסתה של ארה"ב לזירת המזרח התיכון: הנפט, הב-עיה הארצישראלית והמלחמה הקרה. מי-תון זה בניגודים בא במידה רבה על רקע ההפשרה במלחמה הקרה והמעבר מ"עידן העימות" ל"עידן המשא-והמתן".

הערות:

1. השוה דברי הנשיא ג'ונסון, Lyndon Baines Johnson, *The Vantage Point: Perspectives of the Presidency 1963—1969* (New York, Holt, 1971), pp. 287—288.
2. ניסוח זה הוא על דרך ההמעטה; ראה דברי קונט על הבלבול המוחלט ששרר בין המחלקות השונות בווינגטון שטיפלו במשבר מאי-יוני 1967, William B. Quandt, *United States Policy in the Middle East: Constraints and Choices* (Rand Corporation RM—5980—FF, February, 1970), p. 44.
3. *Ibid.*, p. 41.
4. *Ibid.*, p. 42.
5. Cp. *ibid.*, p. 44.
6. *Ibid.*, pp. 40, 42, 46, Johnson, *op. cit.*, pp. 287—304; ראה גם את הצהרתו של הנשיא ג'ונסון מיום 23.5.67, כפי שהיא מובאת ב-*Weekly Compilation of Presidential Documents*, May 29, 1967, pp. 776—777.
7. על אישיותו המורכבת של ג'ונסון, ראה Eric F. Goldman, *The Tragedy of Lyndon Johnson* (London, Macdonald, 1969).
8. CP. G. E. Gruen, "United States-Israel Relations in the Regional and Global Context", *Middle East Information Series*, No. 20 (September, 1972), pp. 2—15.
9. Quandt, *op. cit.*, p. 44.
10. בייתוד לנוכח ההתנגדות בקונגרס וב-דעת-הקהל למעורבות אמריקנית ישירה על רקע ההסתבכות בויאט-נאם. ראה, למשל, תזכיר המשותף של מוכיר-המדינה ד"ר ראסק ומוכיר-ההגנה רוברט מקנאמארה לנשיא, Johnson, *op. cit.*, p. 295.
11. *Ibid.*, p. 293.
12. Cp. Quandt, *op. cit.*, pp. 41, 44—45; Johnson, *op. cit.*, p. 296.

ישראל היא הכוח המכריע במשקלו במזרח התיכון ולאמריקנים גם ידידים לא מעטים בעולם הערבי (השוה אינטרס שני).

3. בטחונה של ישראל איתן משהיה אי-פעם, ולמעשה אין עוד סיכון צבאי נשקף לה בטווח הנראה לעין. אדרבה, כל הסקרים מלמדים על פער-עוצמה גדל והולך לרעת המדינות הערביות (השוה אינטרס שלישי).²⁶

4. הנפט המזרח-תיכוני זורם למערב וליפאן וחברות-הנפט האמריקניות לא נפגעו. הדבר הושג הן בזכות מאחזיה הידידותיים של ארה"ב באיזור והן בזכות הפילוג העמוק בעולם הערבי (השוה אינטרס רביעי לעיל).

במרכזה של המדיניות האמריקנית באיזור אחר מלחמת-יוני עומדת, איפוא, השאיפה שלא לבוא לידי מעורבות ישירה נוסח השנים 1957—1958, הנושאת בחובה אפי-שרויות של עימות עם ברית-המועצות. פועל-יוצא לשאיפה זו — אם כי לא ממנה בלבד — הוא התקרבות גדולה יותר לישראל. מאז 1947 הפכה התמיכה בישראל בהדרגה מדבר המבוסס על רג-שות הומאניים ועל לחצם של יהודי ארה"ב לשיקול אסטרטגי גלובאלי. בעיני האמריקנים ישראל היא כיום אחד המאח-זים האסטרטגיים החשובים, וחיווקה מש-תלב יפה בתפיסות של דוקטרינת ניקסון, המבקשת לנתק את ארה"ב ממעורבות-ישירה ולהתבסס על מאחזים ידידותיים בעלי כושר וחיות משלהם. לתקופה זו, שראשיתה לאחר מלחמת-יוני, אופיינית מדיניות אמריקנית מוצל-חת הבאה להגן על אינטרסים פחות מנו-

(המשך מעמ' 17)

בשדה-הקרב ואך גוררים להוצאות כספיות מיותרות. הכל ערים למגמה, שככל שכלי-הנשק משתכללים ומחירים עולה, ניתן לספק כמות פחותה מהם לצבא. לכן יש לשמור על איזון נאות בין איכות לכמות, וכדי להגשים מגמה זו חייבים להפ-עיל את הטכנולוגיה דווקא כדי לפשט את המערכות ולהוזילן; בכך יתאפשר לספק לכוחות הלוחמים כמויות ראויות של מער-כות נשק. על כן, חייבים המתכננים להיות מוגבלים בתקרת עלות, בתכנונם מערכות-נשק חדשות. זוהי כיום הבעיה העיק-רית של המחקר-והפיתוח.

בטחון המדינה מחייב מחשבה מעמיקה ואובייקטיבית, איזון עדין בין כמות הנשק ואיכותו, ומשא-ומתן נוקשה להגבלה הדדית או רב-צדדית (אך לעולם לא חד-צדדית) של החימוש.

לוח הנשק האסטרטגי מלמדת כי הסובייטים תמיד נהגו בניגוד לתחזית המנבאים המערביים. אולם דווקא הסכמי "סאלט", בסיבוב הראשון, מוכיחים כי כאשר אנו נושאים-ונוטנים מעמדת כוח ובצורה נחושה — נכונים הסובייטים לבוא לידי הסכם. לכן עלינו לשאת-ולתת מגודות מוצא ריאליסטית ולא מתוך ויתורים מלכתחילה.

איכות מול כמות

לדעתי יש להתמיד בפיתוח טכנולוגי, אולם יש לעשות זאת בצורה מושכלת. מטרתו של המחקר-ופיתוח לספק כלי-נשק מתוחכמים יותר. אולם לעתים ישנם, "שיפורים" שנכשלים